

تبیین عوامل افزایش امنیت به منظور ارتقا تعاملات اجتماعی

معلولین جسمی - حرکتی

(مطالعه موردی: خیابان طبرسی شهر مشهد)

زهرا اکبری اوغاز¹ و تکتام حنایی²

تاریخ دریافت: 97/07/13

تاریخ پذیرش: 98/02/22

چکیده: در دو دهه اخیر، مسأله امنیت در فضاهای شهری، دغدغه مهم مدیران و برنامه‌ریزان بوده است. عدم توجه به امنیت انسان در فضاهای جمعی، نه تنها او را از رسیدن به نیازهای بالاتر باز می‌دارد، بلکه کاهش تعاملات اجتماعی و خالی ماندن فضاهای عمومی را در پی خواهد داشت. هدف از این مقاله دست‌یابی به عوامل افزایش امنیت در خیابان جهت ارتقا تعاملات اجتماعی معلولین جسمی - حرکتی است. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات و داده‌ها از طریق پرسشنامه و روش میدانی گردآوری شده است. گروه هدف در پژوهش، معلولین جسمی - حرکتی خیابان طبرسی مشهد هستند. نمونه‌گیری به روش تصادفی و با استفاده از فرمول کوکران در میان 293 نفر از افراد، انجام شده است. تحلیل داده‌ها از طریق تحلیل عاملی توسط نرم‌افزار SPSS و PLS انجام شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی مؤثر، تغییرات در محیط کالبدی، فعال بودن فضا و افزایش فعالیت‌های شبانه‌روزی، روشنایی و کمک به خوانایی در خیابان، سبب افزایش امنیت خواهد شد چرا که بالا بودن تعداد ناظران در فضا موجب کاهش فعالیت‌های مجرمانه و افزایش تعاملات بین مردم و معلولین جسمی - حرکتی می‌شود.

واژگان کلیدی: امنیت، تعاملات اجتماعی، خیابان شهری، معلولین جسمی - حرکتی.

¹ کارشناس ارشد، طراحی شهری، گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

² استادیار، گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول) toktamhaneae@yahoo.com

1- مقدمه

معلولیت باید به عنوان حقیقتی انکار ناپذیر از سوی جامعه پذیرفته شود. از آنجا که فضاهای شهری امروزی، مؤلفه‌ای برای وقوع نابهنجاری‌های شهری و در نتیجه عدم وقوع امنیت در شهر است، بررسی جنبه‌های کیفی و کمی امنیت، به لحاظ کالبدی و اجتماعی در داخل هر یک از فضاهای شهری امری ضروری است. به عقیده مازلو (1968). هنگامی که نیازهای فیزیولوژیک برآورده شوند، بلافاصله مردم توجه شان به برآورده ساختن و ارضای نیازهای سطح بالاتر، نظیر امنیت خواهد شد. این نیازها به گونه‌های تنگاتنگ با توانایی‌های اجتماعی و کالبدی محیط در رابطه‌اند (Salehi, 1388: 22). امنیت در تداوم حضور شهروندان و بقاء حیات جمعی در فضای شهری بسیار مؤثر است. حضور و تعامل فعال مردم در این فضاها از عوامل افزایش امنیت است، تسلط و دیدن فضا و دیده شدن توسط مردم موجب ایجاد حس امنیت و کاهش جرم و جنایت می‌شود (Hoseini and Forozandeh, 1397: 67).

جین جیکوبز در کتاب «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا» به مسأله امنیت و عوامل بازدارنده فضایی و کالبدی شهرها و محلات اشاره می‌نماید. از نظر او خیابان‌ها نقش اساسی در تثبیت و تقویت حس اجتماعی دارند و به همین نسبت تأمین کننده فرصت‌های لازم برای تعاملات اجتماعی هستند (Jacobs, 1961). بهره‌گیری توأمان از ظرفیت‌های انسانی و فضایی - کالبدی، فرصت‌های مشارکت جمعی و تعاملات انسانی را تقویت می‌کند و آنچه بیش از ابعاد کالبدی در حضور و تعامل اجتماعی افراد مؤثر است، پیش‌بینی و خلق رویدادهای اجتماعی است (Lennard, 1984).

در قلمروهای عمومی شهری الگوهای تعامل اجتماعی و قابلیت‌های فضای معماری دارای اهمیت ویژه‌ای است و در فضاهای عمومی اجتماع پذیر توفیق ملاقات برای گروه‌های مختلف به دست می‌آید، لذا مقره‌هایی‌اند که به حیات و هویت جمعی تعلق دارند (Lang, 1987, 97). مطالعات مربوط به شهرها در سراسر جهان اهمیت

زندگی و فعالیت را به عنوان یک جاذبه شهری روشن می‌کنند. مردم جایی جمع می‌شوند که اتفاقی می‌افتد و خود به خود به دنبال حضور دیگران هستند (Gehl, 1394). اگر قرار باشد، مردم به فضای عمومی مناسب تشویق شوند، باید به شرایط محیطی فضاهای عمومی نزدیک‌تر شوند، استراتژی‌های جدید و حمایتی که می‌تواند نقش شهروندان و فعالیت‌های آنها را در فضای شهری و همچنین امکانات گوناگونی را در فضای شهری کشف کرد. فضای عمومی بیرونی چسبی است که جامعه شهری را با هم نگه می‌دارد و باید بتوان مسئولیت حفظ جامعه شهری را برعهده گرفت (Struppek, 2006).

در ادامه به تبیین ادبیات نظری پژوهش در خصوص امنیت در فضای شهری و تعاملات اجتماعی و چگونگی تقویت آن بین معلولین جسمی - حرکتی پرداخته می‌شود. ارتباط ایمنی مسیر با میزان برقراری تعاملات اجتماعی معلولین جسمی - حرکتی در یک فضای شهری همچون خیابان تحلیل و شناسایی می‌شود. در نهایت با توجه به عوامل و چگونگی ایمنی مسیر در ارتباط با میزان و کیفیت تعاملات اجتماعی معلولین جسمی - حرکتی در یک فضای اجتماع‌پذیر، نتایج ارائه می‌شود.

1-1- تعاملات اجتماعی

تعامل اجتماعی به معنی ایجاد رابطه بین دو نفر یا بیشتر است که منجر به واکنشی میان آنها شود و این نوع واکنش برای هر دو طرف شناخته شده است. تعامل اجتماعی و برقراری ارتباط می‌تواند یک موضوع فیزیکی، یک نگاه، یک مکالمه و ارتباط بین افراد باشد که خود مستلزم تعریف رویدادها، فعالیت‌های متناسب و در نتیجه نقش‌پذیری مردم در فضا و عضویت آنها در گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی است (Behzadfar and Tahmasbi, 1392: 18). الکساندر بر این عقیده است که روابط صمیمانه احساس اجتماع محلی را افزایش می‌دهد. چنین روابطی دو شرط لازم دارد، نخست تماس در سطح غیر رسمی برقرار شود، دوم این روابط به طور مداوم تکرار شود و به صورت روزانه انجام گیرد. در مطالعه‌ای که بر روی بیش از هزار فضای عمومی

معلولین تقلیل یابد. لذا افراد با تحرک فیزیکی کمتر نسبت به افرادی که تحرک بیشتری دارند و به حمایت بیشتری نیاز دارند در نتیجه به رابطه نزدیک با دیگران و امکان تعامل بیشتر با آنان احتیاج دارند (Lang, 1987).

به طور کلی اهمیت یک فضای شهری در ارائه فضایی برای تعاملات اجتماعی، آرامش و ارتباط با طبیعت و ایجاد فرصت برای فعالیت‌های اوقات فراغت است و ضروری است که این محیط‌های زندگی، فضایی با قابلیت استفاده برای همه گروه‌های اجتماعی فارغ از سن، جنس و معلولیت باشد. فضایی که نه تنها افراد را جذب می‌کند بلکه آنها را تشویق می‌کند تا زمان بیشتری را برای انجام فعالیت‌های خود و حضور در فضا صرف کنند و در نتیجه رضایت مردم و کیفیت زندگی را بهبود می‌بخشد و ارزش‌های اجتماعی، محیطی و اقتصادی شهر را افزایش می‌دهد (Abbasi, 2016: 197). یان گل در کتاب زندگی در میان ساختمان‌ها انواع فعالیت‌هایی قبل انجام در فضاهای شهری را به سه دسته ضروری، انتخابی و اجتماعی تقسیم می‌کند که از این میان نقش دسته‌های دوم و سوم را در کیفیت بخشی به فضاهای شهری ممتاز می‌داند (Gehl, 1987). جین جیکوبز؛ پیاده‌روها را عامل ایجاد امنیت و تقویت تعاملات اجتماعی می‌داند (Jacobs, 1993). لنارد دو عامل کالبد و پیش‌بینی و خلق رویدادهای اجتماعی را از عوامل تأثیرگذار در حضور و تعامل اجتماعی افراد می‌داند که در ارتقا حس تعلق به مکان نیز مؤثر است. بیل هیلیر بر ارتباط میان وضعیت فضایی و حرکت و تحلیل شبکه‌های عمومی که می‌تواند به نتایج کاربردی در طراحی مناسبتر فضای شهری بینجامد، توجه بسیار نشان داده است. از نظر او حضور مردم احساس ایمنی در فضای عمومی را افزایش داده و ابزارهای اولیه‌ای را که به وسیله آنها یک فضا به صورت طبیعی مراقبت می‌گردد را فراهم می‌نماید (Lennard, 1984).

به کارگیری فعالیت‌های اجتماعی در عرصه‌های عمومی و مناطقی با دید و نظارت کم و استفاده از طراحی محیطی مطلوب در جهت تشویق مردم برای حضور در فضاهای عمومی شهری، علاوه بر از بین بردن

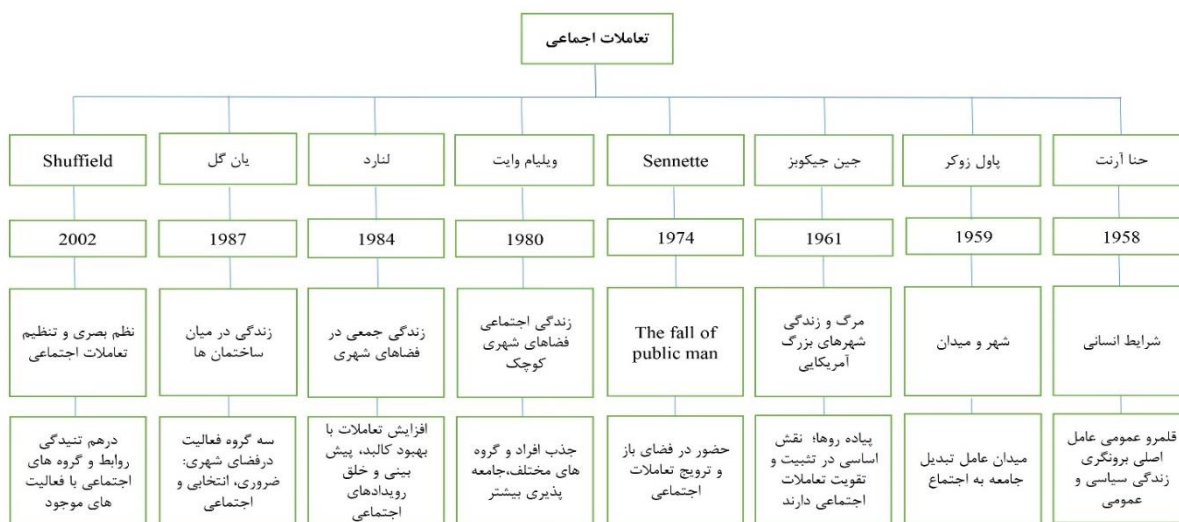
شهری در کشورهای مختلف جهان صورت گرفته، نشان داده شده است که چهار عامل اساسی در سنجش مطلوبیت کیفی وضعیت فضاهای عمومی شهری از اهمیت بیشتری برخوردارند که این عوامل عبارت از دسترسی و به هم پیوستگی، آسایش و منظر، کاربری‌ها و فعالیت‌ها و اجتماع‌پذیری است (Ahghar and Radfar, 1394: 19).

تماس اجتماعی سرآغاز برقراری تعامل اجتماعی بین افراد است که منجر به شکل‌گیری روابط اجتماعی می‌شود. امروزه مردم به فضاهای عمومی تنها به عنوان مسیری برای گذر و رسیدن به مقصد می‌نگرند. این فضاها به جای آنکه مردم را به مکث و برقراری تماس اجتماعی دعوت کنند آنان را به عبور و می‌دارند. در این صورت دیگر تجربه برخورد، دیدن و دیده شدن، برقراری تعاملات اجتماعی و... که از مهمترین نیازهای انسان اجتماعی هستند، حاصل نمی‌شود که در نتیجه فضاهای شهری به فضاهایی بی رونق و خالی از شور و نشاط تبدیل شده است (Negari and Majidi, 1395: 3).

افراد بر اساس منافع خود ارتباطات اجتماعی را شکل داده و براساس نقش‌های معین خود به آن می‌پردازند، بنابراین نحوه حضور فرد در مکان به همراه سایرین عاملی قوی در تصمیم فرد برای ماندن در آن است که حتی ممکن است افراد در جست‌وجوی مکان‌هایی که در آن افرادی با ویژگی‌های مشابه آنها به لحاظ طبقه، قوم، قشر اجتماعی خاص، تحصیلات، درآمد، گروه اقتصادی و نژاد مشابه حضور دارند، بشناسند. در واقع فضاهای عمومی با دارا بودن ظرفیت‌های بالقوه فرصت برابر را جهت ایجاد و برقراری کنش‌های اجتماعی در اختیار کلیه شهروندان قرار می‌دهند (Ghanbaran and Jafari, 1393: 59). تعریف سطح مطلوب تعامل، به طور ذهنی از گفته‌های مردم و به طور عینی از موضع‌گیری هنجاری نسبت به زندگی خوب به دست می‌آید. در اظهار نظری عوامانه گفته شده که افراد با نقص عضو بیشتر درونگرا هستند. افرادی که در زمینه طراحی و ساخت محیط‌های بدون مانع فعالیت می‌کنند هدفشان به جریان انداختن زندگی افراد با نقص عضو است، آنها محیط را به گونه‌ای می‌سازند که فاصله کارکردی برای

از نظر (Lefebvre, 1975) فضا از طریق اقدامات و فعالیت‌های اجتماعی ایجاد می‌شود. گروه‌ها در فضاهای اجتماعی در هم تنیده می‌شوند و هر گروه جایی برای خود در فضای شهری ایجاد می‌کند. از نظر لوفور روابط اجتماعی سبب ایجاد تجربه اجتماعی و درک فضایی از محیط می‌شود. علاوه بر این (Tschumi, 1996) توضیح می‌دهد؛ که فعالیت‌های اجتماعی به هم متصل می‌شوند، از آنجا که فعالیت‌هایی که در یک فضا رخ می‌دهند بخشی از خود فضا می‌شوند، هرگونه توجه به ساماندهی بصری و تعاملات در فضا باید شامل فعالیت‌هایی باشد که در آنجا رخ می‌دهد، Shuffield (9: 2002). جین جیکوبز در «کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی» مطرح می‌نماید که ترکیب شهرنشینی با عملکردهای تجاری و مسکونی در مقیاس محلی یکی از مهمترین عوامل ارتقا زندگی شهری است. فضاهای عمومی که مردم در آن قادر به اشتغال به محیط با نگاه کردن به سایرین، نشستن، غذا خوردن، فعالیت‌های خرده‌فروشی و یا در حال تفریح فعال و غیر فعال باشند، برای مردم جذابیت بیشتری دارند. این فعالیت‌ها و بسیاری از خصوصیات فعالیتی و کالبدی دیگر به فضاهای عمومی تشخیص می‌بخشند و بر تأمین آسایش و امکان لذت بردن مردم از حضور در فضا تأثیرگذار است (Naghizadeh and Ghalambor, 1393: 17).

فعالیت‌های مجرمانه، منجر به دور هم جمع شدن افراد برای انجام فعالیت‌های اجتماعی می‌شود (Azizzadeh et al., 1394: 10). در فضای عمومی فرصت آن وجود دارد که برخی مرزهای اجتماعی شکسته شود و افراد در یک محیط اجتماعی جدید باهم اختلاط پیدا کنند. بنابراین تعاملات اجتماعی و گردهمایی افراد و بستری برای حضور در فضای باز عمومی در گرو ترویج تعاملات اجتماعی (Sennette, 1974: 215)، جذب افراد و گروه‌های مختلف، ایجاد فضاهای فعال و سرزنده (Whyte, 1980)، امنیت اجتماعی و در نتیجه ترغیب به افزایش تحمل گروه‌های مختلف در فضا و جامعه‌پذیری بیشتر است (Mareus and Francis, 1998). به طور کلی درباره خلق یک فضای عمومی موفق که بتواند پذیرای افراد گروه‌های مختلف باشد دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد از جمله می‌توان به دیدگاه‌های جین جیکوبز، یان گل، اپیلیارد و دیدگاه‌های (PPS, 2010) اشاره کرد، که در مجموع عواملی چون اختلاط کاربری، سرزندگی، زیبایی بصری، نگهداری و مراقبت از فضا به طور خاص، راحتی کالبدی، امنیت، خوانایی، دسترسی مناسب، تنوع و همگانی بودن و امکان نشستن و توقف کردن را از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر حضور چذیری و تعاملات اجتماعی دانسته‌اند (Behzadfar and Tahmasbi, 1392: 20).

شکل 1- جایگاه تعاملات اجتماعی در فضای شهری
Fig. 1- Location of social interactions in urban space

نظارت‌های غیر رسمی ایجاد می‌کند، که این به خودی خود، موجب جلوگیری از فعالیت‌های مجرمانه خواهد شد و بر امنیت فضا می‌افزاید. اسکلامو آنجل نیز نظریات جیکوبز را دنبال کرد و معتقد است که با برنامه ریزی مؤثر می‌توان از فعالیت‌های مجرمانه جلوگیری کرد. آنجل از ایجاد تغییراتی در محیط فیزیکی و کالبدی به وسیله مشخص کردن حدود مالکیت، کاهش و یا افزایش دسترسی، به منظور افزایش امنیت محیط حمایت می‌کند، وی بیان کرد که استفاده بسیار از یک قسمت از شهر توسط مردم، موجب افزایش تعداد ناظران و شاهدان می‌شود که می‌توان در کاهش جرائم تأثیر مستقیم اعمال نمود. به اعتقاد وی ارتکاب جرم ارتباطی معکوس با شدت فعالیت در خیا بان دارد. کامیلو سیته اظهار می‌دارد که اندازه فضا در ایجاد روابط اجتماعی تأثیر دارد؛ در ابعاد کوچک‌تر فضا روابط صمیمانه‌تری برقرار است (Alimardani et al., 1995: 18).

مشخصه‌های فردی در ادراک از امنیت و میزان استفاده فرد از یک فضای شهری تأثیر دارند، مثل موقعیت اجتماعی، شخصیت، نقش‌ها (سن و طبقه اجتماعی، پشتوانه خانوادگی، دانشجو بودن و یا کارگر بودن و...) این مسائل در تعیین راحتی این افراد و تأثیرگذار است (Howard, 1999: 219). یکی از مهمترین عواملی که در افزایش حس امنیت مؤثر است، استفاده از نور و روشنایی است. نور مناسب به مردم کمک می‌کند که ببینند و دیده شوند. بنابراین نور دو کار انجام می‌دهد، نخست اینکه به کسی که ناظر یک وضعیت است کمک می‌کند که واضحتر ببیند. این امر موجب می‌شود با افزایش قوه احساس تحت مراقبت بودن، ارتکاب جرم کاهش یابد. دوم اینکه مردم را تشویق می‌کند در محل بمانند زیرا رویت‌پذیری بیشتر، مانع جرم می‌شود (Gharaee et al., 1389: 22).

1-3- معلولیت جسمی - حرکتی

معلولیت عبارت است از عارضه‌ای که بر اثر ضعف یا اختلال در سیستم حسی و حرکتی ایجاد و سبب اختلال در جابه‌جایی و برقراری ارتباط با محیط

1-2- امنیت

امنیت در خود حامل معنای اطمینان، در امان بودن و نهرای سیدن است (Kargar, 1383: 37). احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا عدم وجود جرم و شرایط جرم‌خیز در آن جامعه باز می‌گردد. امنیت وابسته به شرایط محیطی و از سوی دیگر نوع برداشت و سطوح ادراکی است. در واقع می‌توان احساس امنیت را حالتی دانست که در آن ارزای احتیاجات و خواسته‌های فردی و اجتماعی افراد انجام و شخص در آن احساس ارزش، اطمینان خاطر و اعتماد به نفس نماید. احساس امنیت به معنای امنیت خاطر شهروندان از مال و جان و ... است که خود نشانگر سازمان یافتگی و قانونمندی جامعه است، به طوری که افراد بدون هیچ گونه تهدید آزادانه جابه‌جا شوند و به فعالیت‌های اجتماعی خود بپردازند (Rajabi et al., 1997: 93). در جایی که مردم احساس عدم آسایش می‌کنند و یا می‌ترسند، قلمرو فضای عمومی تنزل می‌کند. عدم استفاده بعضی فضاها گاهی مربوط به ترس از حضور در آن فضاهاست. پیاده‌روهای کم عرض و ورودی به مکاهایی که توسط گدایان، ولگردها و جوانان، بسته و یا سد می‌شوند نیز از جمله این فضاهاست (Carmona, 2003: 241). از نظر گیدنز امنیت، ابعاد مختلف دارد: امنیت انسانی به معنی حفظ حقوق و امنیت فردی، مالی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است. امنیت انسانی دو بعد دارد، بعد حداقلی (کفاف) که در آن آحاد جامعه قادر به تأمین و تضمین معیشت و بقا و امنیت خود هستند و بعد ارتقایی (رفاه) که در آن مردم قادرند از احساس مثبت و آسایش در زندگی و امنیت روانی - اجتماعی برخوردار باشند. اما در این میان امنیت فردی برای مردم بیشتر از سایر امنیت‌های انسانی دارای اهمیت است (Gharaee et al., 1389: 18).

جین جیکوبز، در تبیین امنیت شهری بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق تأکید کرده است. او معتقد است استفاده بیشتر مردم از خیابان‌ها، ایجاد شهرهای با فعالیت‌های 24 ساعته و چشمان ناظر بر فضا، فرصت‌های بیشتری را برای

می‌گردد. عامل معلولیت می‌تواند ارثی، بیماری و یا حوادث و بلایای گوناگون باشد (Lahoutifar, 1380: 6). معلولیت جسمی - حرکتی عبارت از هرگونه اختلال جسمی است که اساساً یک یا چند فعالیت عمده زندگی فردی را محدود می‌کند. این دسته از معلولین به دو گروه تقسیم می‌شوند: گروهی که به هنگام جابه‌جایی مجبور به استفاده از وسایل کمکی (انواع عصا، واکر و ...) هستند و گروهی که برای جابه‌جایی خود مجبور به استفاده از صندلی چرخدارند (Safdarzadeh, 1392:42). امروزه انزوای یک فرد اعم از معلول و غیر معلول را باید مقدمه‌ای بر فراموشی او دانست، موضوعی که ابعاد فردی و اجتماعی آن بسیار ناخوشایند خواهد بود. لذا با فراهم کردن زمینه‌های حضور معلولین در فضاهای عمومی شهری، به عنوان فضاهایی سرزنده و پویا این قشر آسیب‌پذیر جامعه را در بهبود تعاملات اجتماعی جامعه سهیم کرد. معلول فضایی خاص و جدا از بقیه مردم نمی‌خواهد، بلکه معلول به فضاهایی زنده، پویا و کارا در کنار سایر مردم نیاز دارد تا تعاملات اجتماعی او در بستری یکسان ولی متناسب با نیازهایش شکل بگیرد (Meimanadi Parizi, 1389: 21).

هلا ندر در تحلیل‌های خود اعتقاد دارد که رابطه و برخورد مردم با ناتوانان و معلولین دوره‌هایی چون حذف یا ریشه‌کنی، نگهداری در نوان خانه‌ها، دوره مراقبت پیشرفته، دوره تداخل و مشارکت اجتماعی در جامعه و دوره خودشکوفایی یا خودگردانی و قادرسازی ارائه می‌دهد. اگر این نظریه براساس نظریه نیاز مازلو مورد بررسی قرار گیرد، بر این اساس مراحل اعتلا و ارتقای برخورد مناسب با معلولین در دوره‌های تداخل و خود شکوفایی است که هم زمینه افزایش اعتماد به نفس معلولین و هم زمینه تقویت ارتباط اجتماعی بیشتر آنها را با افراد جامعه فراهم می‌کند (Kamali, 1383: 47). بنابراین محیط شهری در وهله اول باید توانایی پذیرش افراد و تأمین خدمات رفاهی و آسایش تمام اقشار جامعه را داشته باشد. لذا از طریق مناسب‌سازی محیط شهری، کلیه افراد جامعه به ویژه معلولین و افراد ناتوان امکان دسترسی به فضای شهری و فعالیت در عرصه‌های مختلف زندگی را خواهند داشت. نامناسب بودن

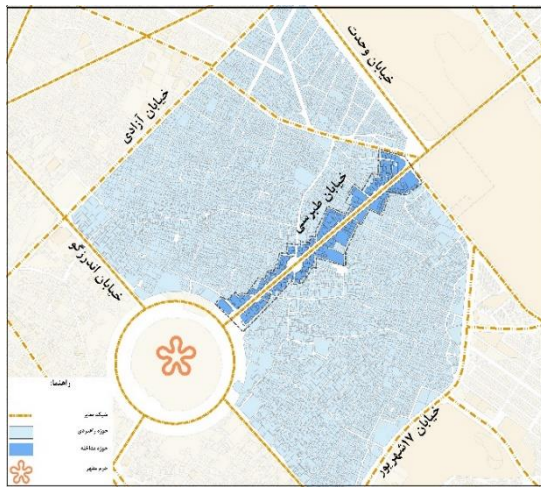
فضاهای شهری و عدم انطباق آنها با نیازها و خواسته‌های معلولین جسمی و حرکتی جامعه علاوه بر انزوای اجتماعی باعث زیان‌های اجتماعی - اقتصادی زیادی بر آنها می‌گردد (Nasrabadi, 1393: 26). معلولان مانند سایر افراد حق دارند که بتوانند به راحتی در خیابان‌ها، معابر و ساختمان‌ها تردد نمایند و در این خصوص با مشکلات و موانع مواجه نباشند. امروزه به دنبال کم‌توجهی، معلولان در زمان حضور در خیابان با مشکلات حرکت و دسترسی از جمله عدم تداوم حرکت راحت و ایمن در مسیر پیاده و عدم استفاده از امکانات و تسهیلات موجود را دارند و در بسیاری از موارد برای تردد به کمک نیاز دارند، لذا امنیت آنها در تردد و عبور در طیف وسیعی از موقعیت‌ها به خطر می‌افتد که می‌توان به حرکت در پیاده‌روها، رمپ و سطوح شیبدار و امکانات ویژه در خیابان اشاره کرد که در نتیجه سبب عدم تحرک، حضور و دسترسی آسان و برقراری تعاملات اجتماعی در فضای شهری می‌شود (Khalili et al., 1387: 4).

2- روش تحقیق

روش انجام مطالعه در تحقیق حاضر با توجه به ماهیت کار از نوع توصیفی و تحلیلی است. جهت‌گیری اصلی تحقیق کاربردی است و جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده از روش اسنادی - کتابخانه‌ای برای بخش مبانی نظری است و برای بررسی نمونه موردی و شاخص‌های مربوط به معیارهای امنیت، تعاملات اجتماعی و ضوابط استفاده از خیابان ویژه معلولین، روش پیمایشی مورد استفاده قرار گرفته است و از طریق تکنیک بازدید میدانی، مشاهده، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه داده‌های مورد نیاز از جامعه آماری منتخب جمع‌آوری شد. به طوری که پس از انجام مصاحبه، نکات اساسی موجود در هر یک از متن‌های مصاحبه پیرامون موضوع پژوهش شناسایی شد. سپس گفته‌های مهم، مربوط به هر مقوله که تمام ابعاد و عناوین گوناگون متغیرهای مورد نظر را تحت پوشش قرار داده بود؛ انتخاب شد و در کنار هم قرار گرفت.

حرکتی، تحقیقات آماری و مطالعات میدانی این حوزه آغاز شد.

شکل 2- معرفی و جایگاه محور طبرسی مشهد
Fig. 2- Introduction and location of Tabarsi street in Mashhad

2-2- ابزارهای گردآوری و روش تحلیل

در این بخش اطلاعات گردآوری شده از نمونه در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی بررسی شده است. داده‌های این پژوهش با رویکرد تعاملات اجتماعی بیشتر معلولین (جسمی - حرکتی) و با تأکید بر امنیت فضای شهری (خیابان طبرسی مشهد) است. برای توصیف داده‌ها از شاخص‌های آماری همچون فراوانی، میانگین، انحراف معیار و درصد در قالب جدول و برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی ارتباط میان عوامل و تعیین سهم هر یک از آنها، به صورت کمی و از نرم افزارهای SPSS و PLS استفاده شد. به منظور سنجش پایایی پرسشنامه از روش محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برابر با 0.726 است که نشانگر تأیید پایایی بالای پرسشنامه است. همچنین به منظور سنجش روایی پرسشنامه از روش اعتبار محتوا استفاده شد، بدین صورت که محتوای پرسشنامه‌ها، به منظور سنجش روایی آنها، توسط مشاوران و کارشناسان این حوزه مورد تأیید قرار گرفت.

پس از آن داده‌های مصاحبه بر اساس تحلیل کمی، وزن دهی و شاخص‌های چارچوب نظری رتبه‌بندی شد و آنهایی که دارای اهمیت بیشتری بودند، وارد پرسشنامه شد. همچنین مدل مفهومی از ادبیات نظری بر اساس دیدگاه نظریه پردازان و شاخص‌ها، از طریق ارتباط با جامعه تخصصی معلولین امتیاز دهی و بر اساس درجه اهمیت و وزن هریک از شاخص‌های نهایی دسته‌بندی و در قالب مدل مفهومی تحقیق ارائه شد. جامعه آماری این پژوهش را ساکنان، زائران و افراد معلول حاضر در محور طبرسی شهر مشهد تشکیل می‌دهند. از مجموع 1235 نفر از جمعیت این محور، به وسیله آزمون کوکران و نمونه‌گیری تصادفی تعداد 293 نفر برای پاسخ به پرسشنامه انتخاب شدند و پس از حضور در خیابان طبرسی و بررسی و شناخت دقیق این خیابان، با آنها مصاحبه انجام شد.

2-1- معرفی محدوده

خیابان طبرسی شهر مشهد واقع در محدوده ثامن، یکی از حوزه‌های تفصیلی 13 گانه شهر مشهد است. این محور که از سمت شمال به خیابان وحدت و شهید کاوه و از سمت غرب به خیابان آزادی و از سمت شرق به خیابان‌های وحدت و 17 شهریور و از جنوب به مجموعه حرم مطهر و خیابان‌های نواب و شیرازی منتهی می‌شود. همچنین حوزه طراحی، خیابان طبرسی حد فاصل (حرم مطهر تا چهار راه مقدم) مرز مابین قطاع 2 و 3 و محور شمالی حرم مطهر است. این محور به عنوان یک دسترسی از چهار دسترسی اصلی به مجموعه حرم مطهر از نظر کارکرد و فعالیت‌های شهری جایگاه ویژه‌ای در سطح شهر دارد. هویت اصلی این محور را که جزیی از ساختار بخش قدیمی شهر مشهد است، کالبد و عملکرد آن را تشکیل می‌دهد. از سویی مهمترین و اصلی‌ترین کارکرد محدوده، امر زیارت است و مجموعه حرم به عنوان مرکز قدسی محدوده و شهر، مظهر آرامش و عامل وحدت‌بخش در فضای پیرامون است. لذا به منظور سازماندهی نیازهای زائران به خصوص قشر اجتماعی آسیب پذیر و معلولین جسمی -

جدول 1- توزیع مقادیر آلفای پرسشنامه

Tab. 1- Distribution of the alpha values of questionnaire

عنوان	زیرعنوان	میزان آلفای کرونباخ
ضوابط پیاده روها		
ضوابط پیاده روها	امنیت	0.714
	معلولین	0.793
	تعاملات اجتماعی	0.719

3- نتایج و بحث

در این قسمت اطلاعات گردآوری شده از دو بخش آمار توصیفی و استنباطی، مرتبط با موضوع و هدف پژوهش از میان سوالات و داده‌های مربوط به امنیت خیابان طبرسی، میزان تعاملات اجتماعی معلولین جسمی- حرکتی، که از طریق توصیف داده‌ها از شاخص‌های آماری که با نرم‌افزار SPSS به دست آمده است، استفاده شد. از 293 نفر فراوانی کل داده‌ها 175 نفر (59/7 درصد) مرد و 118 نفر (40/3 درصد) زن هستند. در آمار مربوط به سن پاسخ دهندگان به پژوهش، 103 نفر (35/2 درصد) دارای 15 تا 25 سال و 91 نفر (31/1 درصد) دارای سن 26 تا 35 سال که در گروه سنی جوان، 55 نفر (18/8 درصد) با سن 36 تا 45 سال در گروه سنی میان‌سال و 16 نفر (5/5 درصد) از 46 سال به بالا سن دارند که در گروه سنی افراد مسن جای می‌گیرند. قابل ذکر است 28 نفر از افراد سن خود را مشخص ننموده‌اند و در آمار مربوط به میزان تحصیلات آنها، 152 نفر (59/1 درصد) دارای مدرک دیپلم و 96 نفر (32/8 درصد) دارای مدرک کارشناسی، 34 نفر (11/6 درصد) دارای مدرک کارشناسی ارشد، 7 نفر (2/4 درصد) دارای مدرک دکترا هستند. قابل ذکر است 4 نفر از افراد مدرک تحصیلی خود را مشخص ننموده‌اند.

از میان 293 نفر از حجم نمونه، به ترتیب 31/4 و 30/7 درصد از آنها پایین بودن سطح روشنایی و نورپردازی در شب و نبود شیب‌راهه و رمپ در محل خطوط عابر پیاده و ورود به خیابان را علت پایین بودن امنیت در محور طبرسی می‌دانند. در محور طبرسی با نزدیکی به ساعات پایانی روز و تاریکی هوا تا بخشی از روشنایی و نورپردازی پیاده‌رو محور توسط چراغ‌های کاربری‌ها

تأمین می‌شود اما این مورد در ورودی کوچه‌ها و معابر محلی فرعی بسیار ضعیف بوده، به گونه‌ای که تردد برای افراد معلول با توجه به پستی و بلندی سطح زمین و نبود دید کافی جهت شناسایی شیب‌راهه‌ها با مشکل رو به رو است که در این محور حد فاصل شارستان تا چهار راه مقدم مشهود است. همچنین محل خط کشی عبور عابر پیاده، نبود شیب‌راهه کافی و رمپ در محل جوی‌ها و ورود به سواره در نزدیکی حرم مطهر از موارد حائز اهمیت است که دسترسی معلولین با ویلچر را دشوار می‌کند.

جدول 2- عوامل کاهش دهنده امنیت در محور طبرسی

Tab. 2- security reducing factors in Tabarsi Street

متغیر	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
پایین بودن سطح روشنایی و نورپردازی در شب	92	31/4	31/4
وضعیت نابسامان پیاده‌روها جهت تردد و عبور	80	27/3	58/7
وضعیت و عرض نامناسب خیابان جهت عبور	27	9/2	67/9
عدم وجود شیب‌راهه و رمپ در محل خطوط عابر پیاده و ورود به خیابان	90	30/7	98/6
بدون پاسخ	4	1/4	100/0
کل	293	100/0	

از نظر 32/4 درصد از افراد، آنچه بیش از همه افراد معلول بر روی صندلی چرخدار را تهدید می‌نماید، ورود وسایل نقلیه موتوری به پیاده‌رو است و پس از آن نامناسب بودن پوشش کف سواره‌رو و پیاده‌رو سبب کاهش میزان امنیت حضور معلولین می‌شود. نبود پارکینگ و فقدان فضای مناسب جهت پارک وسایل نقلیه موتوری سبب ورود و پارک این وسایل به پیاده‌رو می‌شود و مانع حرکت صندلی چرخدار و ورود معلولین به سواره‌رو می‌شود که این مورد در حدفاصل حرم مطهر تا شارستان به نسبت بیشتر از سایر بخش‌های خیابان است. به طور کلی 49/1 درصد از افراد، بازه زمانی 12 ظهر تا 6 عصر را زمان مناسب جهت افزایش حضور و تعاملات اجتماعی معلولین می‌دانند. به لحاظ نزدیکی به زمان ملکوتی اذان حجم زیادی از جمعیت در این

جدول 3- بررسی وضعیت کف پوش پیاده‌رو در نقاط گوناگون خیابان

Tab. 3- Survey the status of the sidewalk flooring in different parts of the street

متغیر	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
در ابتدای خیابان در نزدیکی به حرم	108	36/9	36/9
در نزدیکی میدان طبرسی	70	23/9	60/8
در نزدیک شارستان	68	23/2	84/0
در نزدیکی چهار راه مقدم	47	16/0	100/0
کل	293	100/0	

همچنین 35/5 درصد از افراد، تنوع در فعالیت‌ها و کاربری‌ها در محور، به صورت شبانه‌روزی و 25/3 درصد، نورپردازی کافی در محور را سبب افزایش حضور به ویژه معلولین و افزایش تعاملات اجتماعی در آنها می‌دانند.

جدول 4- عوامل افزایش حضور و تعاملات اجتماعی در

محور طبرسی

Tab. 4- The factors increasing attendance and social interactions in Tabarsi Street

متغیر	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
تنوع در فعالیت‌ها و کاربری‌های محور به صورت شبانه‌روز	104	35/5	35/5
نورپردازی کافی و مناسب در محور	74	25/3	60/8
بهبود ساماندهی مبلمان و کف- پوش پیاده‌رو	52	17/7	78/5
افزایش عرض پیاده‌رو و سواره‌رو	59	20/1	98/6
بدون پاسخ	4	1/4	100/0
کل	293	100/0	

در این قسمت، پس از تحلیل و بررسی داده‌ها با نرم‌افزار SPSS، از نرم‌افزار (SMART PLS)، به عنوان یک روش معادلات ساختاری برای اهداف پژوهشی، که مؤلفه محور است استفاده شد. لذا بر اساس مجموعه‌ای از متغیرهای مستقل که بر مجموعه متغیرهای وابسته تأثیر می‌گذارند، به کار گرفته شده است. این روش به عنوان یک مدل رگرسیونی جهت پیش‌بینی یک یا چند متغیر وابسته از طریق مجموعه‌ای از یک یا چند مؤلفه مستقل تعریف می‌شود لذا از آن به عنوان یک مدل

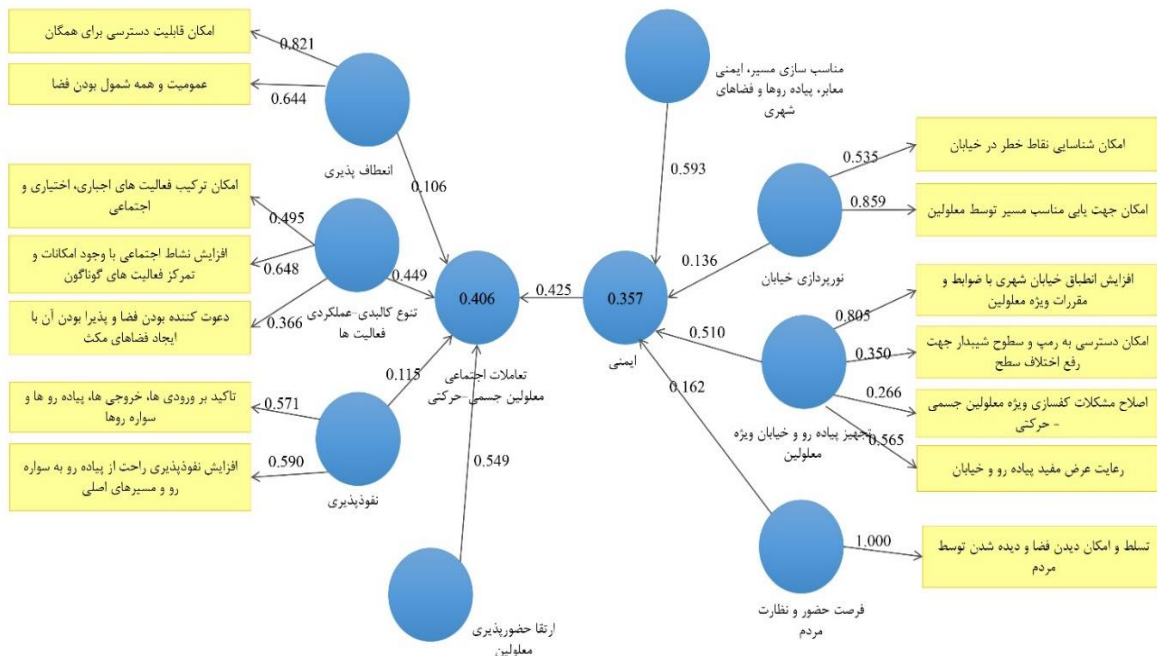
محور به سمت حرم حاضر می‌شوند که در نتیجه شرایط و همراهی معلولین در این زمان بهتر است از سویی حضور افراد شرایط جرم و جنایت و بزهکاری را کاهش می‌دهد. اغلب افراد تا ساعت 6 عصر و حتی نزدیک شدن به زمان اذان عصر نیز در محور حضور دارند. هرچه هوا رو به تاریکی می‌گذارد اغلب افراد به مکان‌های اقامتی خود و یا منازل خود رفته از سویی تاریکی بخش بزرگی از امنیت جابه‌جایی معلولین را با مشکل مواجه می‌کند. لذا افراد این بازه زمانی در نزدیکی به حرم مطهر را جهت حضور افراد معلول مناسبتر می‌دانند.

44 درصد از افراد محل قرارگیری اختلاف سطح و سطوح شیب سطوح شیب‌دار را نامطلوب دانسته‌اند، در محور طبرسی اغلب محل قرارگیری سطوح شیب‌دار و رمپ‌ها به دور از خطوط عابر پیاده است و در قسمت‌هایی افراد معلول پس از عبور از رمپ، با پیاده روی طولانی در حاشیه خیابان (سواره‌رو) می‌توانند خود را به رمپ میانی خیابان جهت گذر از آن برسانند. این مورد در نزدیکی میدان طبرسی بیشتر به چشم می‌خورد. اغلب سطوح شیب‌دار از شیب و عرض استاندارد برخوردارند، اما جنس و شیپ‌های سطح آن کیفیت قابل قبولی ندارد. 34/8 درصد از افراد عرض پیاده‌روها را به نسبت نامطلوب دانسته‌اند به گونه‌ای که در نزدیکی حرم مطهر، عرض پیاده‌رو در دوسوی محور از 60 تا 100 سانتی‌متر متغیر است و وضعیت عبور مرور را با مشکل مواجه می‌کند. 36/9 درصد افراد کف‌پوش پیاده‌روها در محدوده ابتدای خیابان در نزدیکی حرم را مناسبتر دانسته‌اند. پوشش کف پیاده‌رو در ابتدای محور طبرسی (نزدیک به حرم مطهر) آسفالت و بتن است و نسبت به آسفالت‌های قسمت‌های دیگر، شکستگی و تخریب کمتری دارد، لذا زائرین و استفاده‌کنندگان معلول به سبب امر زیارت که در این قسمت تردد بیشتری دارند، نسبت به پوشش کف راضی هستند، اما به سمت انتهای خیابان طبرسی وضعیت کف‌پوش دارای اوضاع نابه‌سامانی است.

مؤثر جهت تأثیرات متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته در نظر گرفته شده است. نمودار زیر بر اساس مدل مفهومی پژوهش از نرم‌افزار PLS به دست آمده است.

نمودار زیر، گویای کامل همه مؤلفه‌هاست. متغیرها با دایره‌های آبی، و مؤلفه‌ها با مستطیل زرد رنگ نمایش داده شده است. اعداد روی فلش‌ها میزان تحلیل عاملی هر مؤلفه را نشان می‌دهد. جدول زیر ارتباط همه متغیرها را با تعاملات اجتماعی بیشتر معلولین جسمی و حرکتی نشان می‌دهد. ضریب تعیین (R^2) معیاری است که بیانگر میزان تغییرات هر یک از متغیرهای وابسته مدل است که با متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. مقدار R^2 تنها برای متغیرهای درون‌زای مدل ارائه می‌شود و در مورد سازه‌های برون‌زا مقدار آن برابر صفر است. هرچه مقدار R^2 مربوط به سازه‌های درون‌زای مدل بیشتر باشد، نشان بر ارزش بهتر و قوی آن مدل و مؤلفه مربوطه است.

با توجه به جدول زیر، بیشترین سهم افزایش امنیت در خیابان طبرسی را می‌توان در تجهیز پیاده‌روه‌های خیابان با ضوابط و مقررات ویژه معلولین جسمی - حرکتی یافت. انطباق خیابان شهری با نیازهای حضور و دسترسی راحتی به نقاط مختلف در قالب استفاده از رمپ‌ها و سطوح شیب‌دار، خط کشی عابر پیاده، کف‌سازی مناسب پیاده‌رو و سواره‌روها، پرهیز از اختلاف سطح، نورپردازی کافی و توجه به مقیاس و ابعاد انسانی از جمله مواردی است که در ارتقا امنیت و ایجاد تعاملات اجتماعی آنها در فضای شهری نقش دارد. بر اساس تحلیل عاملی انجام شده بر روی متغیرهای مذکور، میزان تأثیر هر متغیر مشخص است. ایمنی و امنیت بالا در خیابان یکی از متغیرهای با اهمیت است که نورپردازی خیابان، تجهیز پیاده‌رو و خیابان ویژه معلولین، فرصت حضور و نظارت مردم عواملی هستند که همراه با مؤلفه‌های خود بر روی ایمنی تأثیر گذارند. این تأثیر برای متغیرهای ذکر شده به ترتیب به میزان 13، 51 و 16 درصد است.

شکل 3- ارتباط متغیرهای ایمنی و تعاملات اجتماعی معلولین جسمی- حرکتی

Fig.3- The Relationship between Safety Variables and Social Interactions of the physically-movement Disability

جدول 5- ارتباط متغیرهای ایمنی و تعاملات اجتماعی معلولین جسمی- حرکتی

Tab. 5- The Relationship between Safety Variables and Social Interactions of the physically- motion Disability

متغیر	مؤلفه	R	R ²	میزان تأثیر	تأثیر نهایی بر روی تعاملات اجتماعی معلولین
نورپردازی خیابان	امکان جهت‌یابی مناسب مسیر	0/535	0/286	28 درصد	13 درصد
	امکان شناسایی نقاط خطر آفرین	0/959	0/919	91 درصد	
تجهیز پیاده‌رو و خیابان ویژه معلولین	افزایش انطباق خیابان شهری با ضوابط و مقررات	0/905	0/819	81 درصد	51 درصد
	امکان در سترسی به رمپ و سطوح شیب‌دار جهت رفع اختلاف سطح	0/390	0/152	15 درصد	
	اصلاح مشکلات کف‌سازی ویژه معلولین	0/299	0/089	8 درصد	
	رعایت عرض مفید پیاده‌رو و خیابان‌ها	0/565	0/319	31 درصد	
فرصت حضور و نظارت مردم	تسلط و امکان دیدن فضا و دیده شدن توسط مردم	1/000	1/000	100 درصد	16 درصد
امنیت	مناسب‌سازی مسیر، ایمنی معابر، پیاده‌روها و فضای شهری	0/593	0/351	35 درصد	59 درصد
انعطاف‌پذیری	امکان قابلیت دسترسی برای همگان	0/821	0/674	67 درصد	10 درصد
	عمومیت و همه شمول بودن فضا	0/544	0/295	29 درصد	
تنوع کالبدی - فعالیت‌های کاربری‌ها	امکان ترکیب فعالیت‌های اجباری، اختیاری و اجتماعی	0/495	0/245	24 درصد	44 درصد
	افزایش نشاط اجتماعی با وجود امکانات و تمرکز فعالیت‌های گوناگون	0/648	0/419	41 درصد	
	دعوت کننده بودن فضا و پذیرا بودن آن با ایجاد فضاهای مکث	0/366	0/133	13 درصد	
نفوذپذیری	تأکید بر ورودی‌ها و خروجی‌ها پیاده‌روها و سواره‌روها	0/571	0/326	32 درصد	11 درصد
	افزایش نفوذپذیری راحت از پیاده‌رو به سواره‌رو و مسیرهای اصلی	0/590	0/348	34 درصد	
	ارتقا حضورپذیری معلولین	0/548	0/300	30 درصد	54 درصد

عوامل افزایش امنیت جهت ارتقا تعاملات اجتماعی معلولین جسمی - حرکتی

شکل 4- عوامل افزایش امنیت جهت ارتقا تعاملات اجتماعی معلولین

Fig. 4 - The factors increasing Security to Promote Social Interactions for People with Disabilities

برخوردار نیست و فقط بخش محدودی از ضوابط و مقررات و تنها در بخش‌های خاصی کاربرد داشته و یا اصلاح رعایت نشده است. طبق بررسی‌ها و مشاهدات انجام شده، خیابان طبرسی مشهد به عنوان یکی از مهمترین خیابان‌های منتهی به حرم مطهر امام رضا(ع)، می‌تواند با لحاظ رعایت ضوابط و مقررات ویژه معلولین، دسترسی آسان به تمامی نقاط خیابان و پیاده‌رو، جهت‌یابی مناسب و بالابردن امنیت عبور و مرور به ویژه افراد با صندلی‌های چرخ‌دار و روشنایی و نورپردازی مناسب در بخش‌هایی از خیابان سبب افزایش حضور و تعاملات اجتماعی بیشتر معلولین جسمی- حرکتی شود. توجه به رعایت حقوق و احترام به نیاز آنها در فراهم آوردن زمینه حضور در فضای شهری، تسهیل در حرکت و جابه‌جایی، استفاده از خدمات و امکانات محیط شهری می‌بایست مورد توجه معماران و طراحان شهری و سیاست‌گذاران شهری قرار گیرد تا حق طبیعی این اقشار اجتماعی در دسترسی آسان به سمت حرم مطهر امام رضا(ع) و همچنین در همه بخش‌های کالبدی- عملکردی این محور فراهم شود.

منابع

Abbasi, A., Alalouch, Ch., and Bramley, G. (2016) Open space quality in deprived urban areas: user perspective and use pattern. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 216, 195-205. <http://www.researchgate.net>.

Ahghar, M., Radfar, B. (1394). Survey affecting the promotion of social interactions among the residents of the residential neighborhood (Case Study: The Ghorban tower Neighbourhood of Hamedan). *Haft Hesar: Journal of Environmental Studies*, Fourteenth year, Number fourteen, 15-24. <http://www.Hafthesar.iauh.ac.ir>.

Alimardani, M., Sharghi, A., Mahdneshtin, N. (1395), Investigating the role of security in the vitality and nightlife of urban public spaces (Case Study: Emam Marand Street between Shahid Ranjbari and Hafte-tir Street), *Honar-Haye-Karbordi Journal of Applied Arts*, University of Semnan, Number eight. <http://www.Aaj.semnan.ac.ir>.

Azizzadeh, M., Enayati, B., Farzaneh, M. (1394), The Necessity of Promoting Environmental Security for Sustainable Urban Parks; Utilising the CPTED

یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر روی ایمنی خیابان‌ها مناسب‌سازی مسیر، ایمنی معابر، پیاده‌روها و فضای شهری است که به میزان 59 درصد مؤثر است. تعاملات اجتماعی معلولین جسمی - حرکتی نیز با متغیرهای انعطاف‌پذیری، تنوع کالبدی - فعالیتی کاربری‌ها، نفوذپذیری و ارتقاء حضورپذیری معلولین به میزان 10، 44، 11 و 54 درصد در ارتباط است، که هر دو متغیر امنیت و تعاملات اجتماعی در مسیری رفت و برگشتی و با تأثیر بر یکدیگر چگونگی و میزان افزایش نقش هر مؤلفه را بر ارتقاء حضور و تعاملات اجتماعی معلولین در فضای شهری نشان می‌دهد. امنیت به میزان 40 درصد بر روی تعاملات اجتماعی معلولین جسمی - حرکتی مؤثر است.

4- نتیجه‌گیری

در قسمت آخر تحلیل، بر اساس نتایج رگرسیون معادلات ساختاری و میزان تأثیر بر هر متغیر، بالا بودن میزان امنیت حضور معلولین جسمی- حرکتی در راستای تجهیز خیابان و پیاده‌روها با انطباق با ضوابط و مقررات ویژه آنها، جهت‌یابی مناسب مسیر در نورپردازی کافی محور، تنوع کالبدی و فعالیتی همچون کاربری‌های 24 ساعته در خیابان به عنوان مؤلفه‌هایی با اهمیت ویژه است، همچنین با توجه موقعیت قرارگیری خیابان طبرسی به عنوان یکی از چهار خیابان اصلی منتهی به حرم مطهر امام رضا(ع)، فرصت حضور و امکان دید، ملاقات و تعاملات اجتماعی را افزایش می‌دهد. لذا هر یک از مؤلفه‌ها و شاخص‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته، سهم ویژه‌ای در بالا بودن امنیت حضور معلولین جسمی- حرکتی در خیابان و برقراری تعاملات اجتماعی ایفا می‌کند.

معلولین جسمی حرکتی به عنوان قشر اجتماعی خاص بایستی به طور برابر در تمامی عرصه‌های عمومی- جمعی حاضر شوند تا علاوه بر وحدت اجتماعی، بتوانند به طور کامل از حقوق و به دنبال آن از بهبود کیفیت زندگی که رضایتمندی اجتماعی است، بهره ببرند. ایمن‌سازی محیط شهری و بالا بردن امنیت حضور معلولین در حال حاضر از یکپارچگی و مطلوبیت خاصی

Karkonan nasrabadi, M. (1393). Sociological analysis of the status of the disabled in urban space., Journal of Municipalities, Eighth year, Eighty-two Number.

Khalili, M., Khodadadian, M., Khaksar, H. (1387). Presenting an appropriate solution for Sanandaj urban environment for people moving with disabilities. 8th Transportation and Traffic Engineering Conference of Iran. <http://www.symposia.ir>. <http://www.civilica.com>, COI code: TTC08.

Lahoutifar, R. (1380). The disabled and the city, Traffic Engineering Issues.

Lang, J. (1987). Creating Architectural Theory: the role of behavioral Science in environment design. New York: Van nostrand Reinhold. <http://www.Aamazon.com>.

Lennard, S. and Lennard, H., (1984). Public life in urban places. Southampton: Godlier. <http://www.Aamazon.com>.

Mansour Hoseini, N., Javan Forozandeh, A. (1397). The role of physical - semantic of components of public places in residential complexes in the presence of elderly (Case Study: Tehran Ekbatan Town), Hoviat-Shahr Journal Scientific Research, Thirty-three Number, Twelfth year, 61-74. <http://www.hoviatshahr.srbiau.ac.ir>.

Marcus, C. C., and Francis, C. (1998). People places: Design guide lines for urban open space. New York: NY: Van nostrand, Reinhold.

Meymanadi Parizi, S. (1389). Recreational green spaces, citizens' leisure, the presence of people with disabilities in these spaces, Shahr-Va-Manzar Journal Scientific Research, 18-37. <http://www.noormags.ir>.

Naghizadeh, M., Ghalanbor Dezfouli, M., (1393). Urban Space Design in order to promote social interactions (Case Study: street between neighborhood), Hoviat-Shahr Journal Scientific Research, Number Seventeen, Eighth year, 15-24. <http://www.hoviatshahr.srbiau.ac.ir>.

Negari, M., Javan majidi, J. (1395), Components of creating effective readout and social promotion of public spaces, 3rd. International Conference On Modern Research in Civil Engineering, Architectural and Urban Development, Berlin-Germany. <http://sciencealert.ir>.

Approach. Journal of Sustainable Architecture and Urban Design, Third year, First Number. <http://www.jsaud.sru.ac.ir>.

Behzadfar, M., Tahmasbi, A. (1392). Identifying and evaluating the effective components of consolidation and development of citizen relations in urban streets (Case Study: Sanandaj City). The Scientific Journal of NAZAR research center (Nrc) for Art, Architecture and Urbanism, Tenth year, Number Twenty-Five, 17-28. <http://www.manzar-sj.com>.

Carmona, M. (2003). Public places – urban spaces. The Dimension of urban design. Oxford: Architectural press. <http://www.trove.nla.gov.au>.

Gharace, F., Radjahanbani, N., Rashidpour, N. (1389). Recognition and measuring the sense of security in different urban areas (Case Study: Districts 2 and 11 of Tehran), Journal of Armanshahr Scientific and Research, Number four, 17-32. <http://www.armanshahrjournal.com>.

Ghanbaran, Ab., Jafari, M. (1393). Investigating the Factors Affecting the Promotion of Social Interactions among Residents of Residential Neighborhoods (Case Study: Darakeh neighborhood of Tehran), JOURNAL OF IRANIAN ARCHITECTURE and URBANISM, 57-64. <http://iaau.org.ir>.

Gehl, J. (1987). Life between buildings: using public space. New York: Van nostrand Reinhold. www.scrip.org.

Gehl, J. (1394). Human Cities, Translated by Dr. Ali Ghafari and Leila Ghafari, publications Institute of Architecture Science. <http://www.bookmart.com>.

Howard, J (1999), Fear of Crime, Society of Alberta.

Jacobs, J. (1993), “Tod und leben grober Amerikanischer Stadte”, Verlage Uhlstein GmbH, Frankfurt.

Jacobs, J. (1961). The death and life of Great American cities. Translated to Persian by PARSI, H and Aflatooni, A. Tehran: University of Tehran. <http://www.socialcapitalgateway.org>.

Kargar, B. (1383). Urban security (evaluation of the efficiency of law enforcement and security services in the urban management system), Armed Forces Geographical Organization Publications. <http://www.chaponashr.ir>.

Sennette, Richard (1974) "The fall of public man" New York, www.nrton and company.

Shuffield, Jay W, (2002), Visual order in Times Square; The Social Regulation of Urban Space, Columbia University. <http://pdfs.semanticscholar.org>.

Struppek, Mirjan, (2006), "The social potential of Urban Screens" visual communication, Berlin. <http://www.paulos.net>.

Tash Consulting architects and urban planners, (1385). Rehabilitation plan for texture around the holy shrine of Hazrat Reza (AS), basic studies of urban design, part one, First Edition, Report number 2-105-18-88/1. <http://www.tash.co.ir>.

Whyte, W, H. (1980). The social life of small urban Spaces, Washington, Dc: The conservation foundation.

Rajabi, M., Montazerahojeh, M., Sharifnezhad, M. (1397). Assessment of the Effect of Physical Components of Urban Spaces on Sense of Security from the Viewpoint of the Elderly (Case Study: Khan Square, Yazd City), JOURNAL OF IRANIAN ARCHITECTURE and URBANISM, Ninth period, Number fifteen, 91-105. <http://www.isau.ir>.

Salehi, E., (1387). Environmental Characteristics of Safe Urban Space., Publications and Research Center for the Study of Urban Planning and Architecture, First Edition. <http://www.uarc.org.ir>.

Safdarzadeh, Z., (1392). Adaptation of urban passages to the needs of the Disabled and Veterans community (Case Study: Shirvan City), Journal of Zagros Landscape Geography and Urban Planning, Fifth year, Number fifteen. <http://www.zagros.iaub.ac.ir>.

